

TELEGRAFUL ROMÂNUL.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: Duminică și Joi. — Prenumeratiunea se face în Săbii la expeditorii foiei, pe afară la c. r. poste cu bani ga'ta prin scrisori francate, adresate către expeditorii. Prețulu pnenumeratiunei pentru Săbii este pe anu 7 fl. v. a. iar pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pen-

Nr. 60.

ANULU XXIII.

Săbii 31 Iuliu (12 Aug.) 1875.

tru celelalte părți ale Transilvaniei și pentru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. iera pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru prinț. și țieri streine pe anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se plătescu pentru întâia ora cu 7 cr. sirulu, pentru a două ora cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Idei conducetorie.

III.

Ungurii s'eu magiarii se asiédia în tempu relativu scurtu în tîenuturile Ungariei de astadi, adaugendu și si Ardealulu cum a fostu elu atunci, cu centrulu în părțile Gileului. Asiá ne spunu datele cele întunecóse ce ne stau pâna acum la dispusetiune*) Imperiulu celu nou ungurescu se asiédia dara pre două elemente, pre elementulu slavicu cu deosebire și în parte s'eu mai raru pre celu român.

În părțile apusene ale fostulu imperiu romanu vedemu unu procesu cu totulu întorsu și neasteptatu în decursulu timpurilor. Invingetorii cu armele fizice devinu invinsii armelor culturei popóreloru invinse. Din asimilatiunea popóreloru subjugatorie cu armele fizice se nascu, ce e dreptu, popóre noué, inse nu cu tipulu seu prototipulu cuceritorilor, ci cu celu alu celorlucuceriti. Asiá d. e. Gotii, Longobardii, Francii, Normanii etc., toti de origine germana, cucerescu Italiá, Spaniá și Galliá inse nu spre a face dintrensele puteri s'eu natiuni germane, ci romane, precum le vedemu astadi cu limba și cultura romana.

Procesulu acest'a lu observámu și în părțile fostei Dacie și în o parte a imperiului resarítenu (Bulgariá și Macedoniá, Epiru și Tessaliá) pâna la unu tempu, pentruca în fost'a Dacia, pre tempulu venirei unguurilor, gasimu, dupa istorici, procesulu acest'a inaintatu cu deseversire, și preste Dunare în parte, asupr'a resturilor din elementele ce s'au prerondatu, căci altcum nu aru puté fi vorba de blaci și de provincie române (blacce s'eu olace).

Cu venirea unguurilor procesulu acest'a încéta în teritoriulu cuprinsu de ei, pentruca de aci înainte prin tóte perversitátile ei suntu, bine, reu, organisatorii societátiei.

Regii unguresci, căroru le jacea multu la inima întemeierea unei stabilitáti, cautau tóte midilócele spre ajungerea acestui sfersitu. Ei, fãra de a tîené totu-déun'a comptu de natiunalitatea loru propria, spre sfersitrlu acest'a, au cautatu sa ocrotésca pre indigenii aflati în tíera și sa primésca elemente straine din țieri cu institutiuni organisate. Ei adoptara și legi și institutiuni din cele indigene și din strainatate, acomodandu-le impregiurárilor celorlucuceriti noué ale țierei. Cu deosebire vedemu elemente germane asiedindu-se în regatu, și cá colonie și cá institutiuni. Procedur'a acest'a dede ansa la multe revólte înterne și resbele civile. Procedur'a acest'a a regiloru a deschisu portile Ungariei catastrofei celei mari mongolice sub Bel'a IV (1235), despre carele spunu istoricii, ca a primitu pre Cumanii cei multi în Ungariá, cari se retrasera din Moldaviá sub ducele Cuténu dinaintea mongolilor, și i-au asediatu pre langa Timisiu, Muresiu și Crisiu, cá adausu langa cei ce se asiediasera în Iazigiá mai înainte. Oligarchiei

*) Aici trebuie ss observámu, ca poporulu român are o idea despre Ardélu, carea diferesce cu totulu de ideile geografiei ce se propune în scóla. Asiá locutiunii din muntii apuseni s'eu ai Abrudului (*Alburnum*) cându vinu în josu spre Muresiu, vinu la Ardélu; hatieganulu cându iese din Valea Hatieganului spre Muresiu și Streiu vine la Ardealu; Olteanulu, cându trece Oltulu în launtrulu țierei, trece la Ardélu; asiá Barzanulu din tíera Bãrsei etc.

magiare nu-i placea amesteculu acest'a de elemente, pentru ca-si teamea influintiá, carea cá în tóte staturile evului mediu, scadea cu cátu se consolidá regatulu mai multu. Ea vedea cu deosebire în inmultirea elementulu cumanicu, care dupa tóte semnele se vede a fi fostu elementu romanescu*), o preponderantia periculósa nu numai numai pentru influintiá ei, ci o amenințiare totale a elementulu ei originale.

Sub *Ladislau*, supranumitu *Cumanulu*, elementulu cumanicu, cu dreptu s'eu fãra dreptu, a fostu în adeveru tacsatu de periculosu si suprimatu prin arme (1282).

O gresiala mare au avutu multi din regii Ungariei, de altmintrea o gresiala a timpurilor de atunci în apusulu Europei întregi: tutel'a curiei romane, de carea nu se putura emancipá în întregu periodulu celu lungu alu evului mediu. Tutel'a acest'a a avutu urmárele cele mai triste asupr'a desvóltárei s'eu secernerei claselor sociale în tóta estinderea regatulu, dara si mai funeste asupr'a natiunalitátiei nóstre, putemu dice, pentru Europ'a resarítenu. Căci déca nu erau regii Ungariei soboliti neincetatu de spiritulu proselitisticu alu papiloru din Rom'a, nu erau nici nisiuintiele ce le continue de a supune tóta suflarea din regatu și din giurulu regatulu „s. scaunu.“ Déca nu erá propagand'a cea îndelungata prin atâtea bulle papale contr'a „dagániloru schismatici,“ nici feudalismulu în launtrulu statulu nu se puté desvóltá cum se desvóltase, la instigatiunile prelatiloru nesatiiosi din acele tempuri, dejá pre la midilóculu sutei XV, cari s'au terminatu cu uniunea celorlucuceriti natiuni în Transilvaniá și, în secululu urmatoriu, cu catastrofa dela Mohaciu (1526) în Ungariá. Spiritulu de cucerire, fãra de fermentulu acest'a, se domoliá în elementulu magiaru încetulu cu încetulu, armoniá între staturile orientale se stabiliá și orientulu Europei nu avé sa indure flagelele turcesci, preste o jumătate de miia de ani.

Desvóltarea nefericita a feudalismulu a domnit în apusulu Europei în tóte părțile, prin urmare și la popórele romane și mai ca putemu dice ca sub acelesi influentie au începutu și acolo în aceeași directiune, cá la noi. La începutu cuceritorii singuri au pusu temeiu feudalismulu; mai târziu inse la crescutu cuceritorii sub influintiá papiloru și a clerulu seu, cari aspirau la putere nemarginita. Inse popórele romane (sigermane din apusulu Europei au ingrigitu fôrte bine cá tendintiele oligarchiloru și ale clerulu catolicu sa se limiteze. De aceea poporulu din cetátile Italiei inca pre la 1100, în Franciá pre la 1112 și în Castiliá (Spaniá) pre la 1169 și aperá libertatea contr'a feudaliloru. Schinteile aceste mici, ce abia licurescu în fundulu celu negurosulu alu seculiloru pâna la cei amintiti, iau dimensiuni mari pâna pre acele tempuri cându la noi tocmai se pregatesce apunerea mai pre tóta liniá. În Italiá se radica republici ca cea a leului S. Marcu (Venetiá), carea și întinde dominiatiunea în orientu pâna la insul'a Cret'a; se radica republic'a Genovei; se ra-

*) Vedi Petru Maioru; dara si numele citate în istoria indigitéza la presupunerea acest'a, cu tóte ca istoricii ung. au mutilatu numele romanesci istorice cátu numa' s'a pututu.

dica marirea Florentiei și a Toscaniei; se radica influintiá tuturoru cetatielor milenaria, cari déca nu potu asigurá totalu italianismulu de influintiá feudale și straina lu asecura pentru alti seculi, cându are sa se înalte mai tare și mai frumosu decátu fusese mai înainte.

La noi inse nu se gasescu astufeliu de urme. Cetátile devinu în decursulu tempulu straine elementulu nostru mai în totu cuprinsulu regatulu, pentruca nu le gasimu cá radimu în contr'a crescerei influintiiei feudale, asupr'a nóstra cum le gasimu în alte părți și cum le gasimu la alte natiuni și în patriá nóstra.

Totu ce aflámu din tempurile aceste este opositiunea cea palida dela 1437*); cu tóte ca de alta parte suntu urme destule, ca pre tempurile dinainte de anulu acest'a românii 'și aveau universitátile loru politice cá si celelalte natiunalitáti din tíera.

Cându punemu impregiurárele a aceste tóte unele lângu altele, vede ori si cine ca în tempurile începutulu regatulu Ungariei au venitu multe perversitáti asupr'a romániloru și ca acele s'au inaspritu cu cátu inaintau seculi, dara cu durere trebuie sa véda, ca stramosii nostri nu s'au cugétatu cá sa faca totu ceea ce s'aru fi cerutu pentru de a asigurá unu viitoriu mai bunu urmatoriloru loru.

*) Diet'a Ungariei se va întruní cu finea lunei curente. În tóte ministerele se lucra din tóte puterile la proiecte de legi.

*) Alegerea de deputati dietali la Sebesiu va fi la 16 Aug. st. n. Suntu curiosi de resultatu. Sebesiulu va avé a trece prin o grea proba, cu atátu mai vertosu, cu cátu se afla în vecinatatea Mercurei.

*) Diet'a Croatiei se va deschide în decursulu lunei acesteia. Alegerile cele noué, cari s'au facutu mai în același tempu cu cele din Ungariá, inca nu se potu apretiu. Este inse verosimulu ca partid'a natiunale a invinsu.

*) Imperatulu Germaniei a plecatu dela báile dela Gastein Sambata pre la 11 1/2 óre.

*) „Dómne apara-me de amici ca de inimici me voiu aperá eu!“ Dicerea acest'a ne-a venitu aminte cetindu diurnalulu de aici „S. d. Tageblatt“ de Sambata și Dumineca și gandindu la referintiá ei cu „opositiunalele“ nóstre.

Fóia acest'a, dealtmintrea bine redactata, se vede, cá foia opositiunale, întretiene óre-care „amoru“ cu foile „opositiunale“ române din Austro-Ungariá dela începutulu ei. Póte ca aru dá mán'a si cu opositiunea din Romaniá, cu carea opositiunea nóstra cânta într'unu coru ori-ce note i se punu de opusetiunea de dincolo de carpati înainte, inse de siguru se teme, ca va stricá joculu missiuniloru incrediute dlui Bolog'a în privintiá unei sperate junctiuni de drumu de feru pre la Turnulu rosiu, pre care amu puté esportá nasipu din riulu Cibinului, căci de acest'a avemu inca, multiamita Carpatiloru, destulu.

Amorulu 'și are si elu fatalitátile

*) Vedi Magazin. ist.

sele. Déca se mai învechiesce o patiesce si elu cá tóte lucrurile învechite de pre lume. În locu de semnu de iubire mai întiparesce s'eu impresiunéza și câte cincidegete, cá adausu la o palma întrega, pre rumenele adorate de alta data. Teoriá amoralu firesce ca canta cordislu la astfelu de întemplári; pracs'a inse mai putienu scrupulósa, tristu dara adevratu, crede ca unde suntu rose trebuie sa fia si *spini*. Asiá, cá sa venimu la partea practica a obiectulu, s'a întemplatu si între opositiunea nóstra și în cea a foiei „S. d. Tageblatt“. Căci ne aducemu aminte cându cu alegerile de Archiepiscopu și Metropolitulu la noi, ce priviri dulci din departare, cum se intalneau de cu dragoste în pareri, ba fóia din urma a deschisu colónele ei si unoru articulu de fondu, esiti din condeiele opositiunii române. Astadi nu mai merge tréb'a asiá gaitanu cá mai înainte. Doué esemple din tempulu celu mai próspetu facu totu amorulu între opositiunile nóstre de rusine, déca cum-va nu va fi si acest'a de a se reduce la: *die Liebe neckt sich gerne*. Nrulu de Sambata alu foiei citate are unu articulu de fondu intitulatu „*Ein nationaler Wuthgeschrei*“ (Unu strigatu natiunale turbatu) în care 'și vérsa foculu asupr'a „Albinei“ din Budapest'a pentru ca beat'a a scrisu, ce a scrisu, despre Universitatea din Cernauti. Articulu se termina cu adres'a către „Albin'a“: *Gut gebrüllt Löwe!* (bine ai racnitul leule!) și aduce aminte „acelorlu ce voru reterá la Cernauti dinaintea magiarismulu sa invetie de tempuriu romanesc, ca potu veni în pusetiune de a propune — dreptulu romanescu“. Esteticulu titlu alu articulu de fondu, apostrofarea cea plina de afabilitate, din urma, cá sa tacemu de celelalte afabilitáti, ne rechiamo în memoria dicerea nemtiésca: *Mein Liebchen was willst du noch mehr!* (ce mai vrei iubit'a mea!)

Sa luámu acum altu numeru alu aceleiași foi (de Dumineca). Acest'a e si mai afabilu. Revist'a politica în pasagiele cele dintâiu are bunetatea a „deschide“ ochii „nepoliticiloru“ din Budapest'a asupr'a mesuriloru luate cu nou'a reorganizare a judecatoriloru, carea, dupa „Pesti Napló“, mai ca se va luá de basa si la reorganizarea, respective, la impartirea cea noua a municipieloru, si le spune urmatórele:

„Nu scimu ce scopuri înalte de statu au în vedere politicii teritoriiali din Pest'a. Parerea nóstra în privintiá acest'a amu pronunciat'o odata“. Ea este: „Noi nemtii nu avemu motive de a ne maciná existentiá nóstra natiunale navalindu asupr'a concetatiuniloru nostri romani. Déca le-aru succede acestor'a, ajutatati de preponderantiá loru numericá si radimati de principatele române, cari le dau continuu sucursu de puteri noué prin contactulu celu intimu, sa întemeze dealungulu confidencioru de sudu si nordu ale Transilvaniei municipie romanesci, municipie cari au chiele carpatiloru transilvaneni in busunarele loru, fia. Noi nu ne vomu dá în laturi din calea unu modus vivendi cu românii, si cele ce au sa urmeze suntu în mán'a lui Ddiu.“

Va sa dica, amic'a opositiuniloru nostri nu numai ca nu ne slabesce din dragoste, dara merge si mai departe, si ne omóra cu omeniá ei. Căci cine nu vede aici unu capu de

opera in a denunță pre români in modulu celu mai finu, de periculosi pentru integritatea statului? si cine nu va ceti din pasagiulu acel'a totu odata si suplic'a câtra magiari, de cuprinsulu: dati sasiloru chieile carpatiloru transilvaneni, căci suntu in mâni mai sigure decâtu in ale daco-româniloru.

Ilustratiunea celoru de mai susu nici ca lipsesce. Căci din altu passagiu numai decâtu, si mai la vale din o corespundintia din Sebesiu se vede si *modus vivendi* imaginatu de „S. d. Tageblatt“. Ea plange lacrimi de crocodilu si injura totu odata pre români de *nerusinati*, ca intr'unu municipiu, cum e alu Sebesiului, cu o majoritate preponderanta pâna dincolo româna, românii facu aceea ce facu rasii in municipiulu, Sabiiului, Nocrichiului, Cincului, Cohalmului, Sighisioerei, Mediasului etc. etc, unde au ei majorități cum au românii in alu Sebesiului si unde n'au, ci suntu numai prin maistri'a legiloru in majoritate. Séu uita „S. d. Tageblatt“ adunările municipale d. e. ale Sabiiului, unde majoritatea votéza totu-déun'a si cauta cu unu suris compatimitoriu la minoritatea româna de câte ori vine acést'a cu vre-o propunere?

Noi, cari nu suntemu opozitionali de profesiune, cugetâmu ca n'amu facutu indiscretiune cându amu datu de asta data aripi diferentieloru casnice dintre opozitionalii nostri din Austro-Ungari'a. Ceea ce amu vrutu este, că diferentiele sa nu degenereze pré tare si sa nu intre o confusiune babilonica intre opozitionali, ci sa se întórca armoni'a si inca cea adeverata, de carea sase bucure ei cu noi dimpreuna.

Principele *Milanu* a fostu obiectulu discussiuniloru diurnalistiche de cându, pre neasteptate s'a aretat la Vien'a. La inceputu se invertea discussiunea in giurulu neutralității Serbiei fatia cu evenimintele din Erzevovin'a. Dela logodirea sea incóce partea politica a incetatu a se mai debate in diurnale si se scrie mai multu despre ceromoniile logodnei, despre frumseti'a si bogati'a miresei. Domnișiór'a *Natalia de Chejco*, se dice, ca este fii'a unui fostu colonelu rusescu posesoru mare in Basarabi'a rusésca si româna. Mam'a densei este din famili'a *Sturza*, din Moldavi'a. Ambii, tat'a si mam'a, suntu morti. Principele *Moruzi* e unchiu miresei. Unii sustienu ca aru fi inrudita si cu principele *Gorciacofu*, cancelariulu imperiului rusescu. Abstragendu dela averea de 6 milióne ruble, de carea se vorbesce ca le are orfan'a (de tata si de mama) si de rar'a frumsetia a fiitóriei *Dómne* a serbiloru, legaturile familiari amintite dau unu reliefu politicu puternicu casatoriei, carea nu ne indoimu ca este din consimtiementu reciprocu. A ceea se vede si din resunetulu celu placutu ce afla casatori'a acést'a in principatulu Serbiei si din pregatirile ce facu serbii pentru primirea mirelui *Domnitoriu* la reinturnarea in patria.

Casatori'a nu va fi acum indata, din cauza ca mirés'a e inca in doliu. Tempulu pâna la urmand'a, cununia lu va petrece mirés'a in Parisu, de unde a venitu petru logodna la Vien'a.

Campulu de lupta in Erzevovin'a castiga in dimensiuni. Scirea ca cetatea *Trebinie* este incungurata din tóte părțile de insurgenti se sustiene si cu acést'a se constatéza totu-odata ca laturea apuséna a provinciei *Erzevovin'a*, pâna in apropiarea *Muntenegrolui*, este resculata. Turcii, cari credéu la inceputu ca au de a face cu vre-o câti-va renitenti, cari nu voru sa platésca dările cele asupritórie, astadi se vedu constrinsi a încercá felurite midilóce spre a restatori pacea. Amnesti'a prochiama de *Dervisi-pasia*, prin care se asigura deplina iertare celoru ce voru depune armele n'a avutu nici unu efectu. Cu armele

inca nu potu face turcii multu, pentruca terenulu e fôrte muntosu si mai putienu cunoscutu de trupe si fôrte bine cunoscutu de insurgenti, cari lu si sciu prea bine esplot'a in folosulu loru. Greutatea cea mai mare pentru trupele turcesci este lips'a de drumuri regulate si lips'a de apa de beutu. Trupele nu potu purtá multa munitiune si proviantu cu sine si nu au apa pentru sine si animalele loru, pre cându terenulu le impedece de a urmari pre inimicu in masse mai mari.

Cumca muntenegrenii iau parte activa la luptele erzegovinianiloru se adeveresce din o scire dela 7 Aug. n. din *Triestu*. Insurgentii, dice scirea, ajutati de muntenegreni si de crestini turcesci au intratu in *Monastiri* (?). *Dracevo* si *Sgonievo* fura incendiate. Ambe părțile au multi morti si vulnerati. Lupt'a se continua.

Alta scire din *Zara*, dela acela'si datu, spune, ca insurgenti au respinsu pre turci dela *Burmaci* si se intarescu (turcii) cu siantiuri in *Liubuschi*. Totu acolo se spune, ca insurgenti au ocupatu monastirea *Duzici*. „*Obzor*“ din *Agram* are sciri din capitala *Muntenegrolui* despre pregatiri serióse de resbelu. La inceputulu lunei curente s'a inceputu conscriptiunea tuturor armelor. Drumulu dela *Cetinie* pâna la *Grahovo* se adaptéza pentru de a puté transportá cu inlesnire trupe pre densulu. In fine in tóta tíer'a crucisii si curmedisii se asiédia linii telegrafice.

In *Dublin* (Iri'a) a fostu *Sambata* iubileulu de 100 ani dela nascerea lui *Daniile O'Connell*, a luptatoriulu pentru libertatea natiunei irice de sub apesarea confesiunale-politica a englesiloru. Festivitatea s'a inceputu cu o processiune, la carea au luat parte 4 *Archieppi*, intre cari unu cardinalu, 40 *episcopi* si 400 preoti si 350.000 persóne laice. *D. O'Connell* a intratu in lupt'a politica pre la inceputulu secului nostru. Elu erá uniculu de natiunalitatea sea in parlamentulu Britaniei mari si lupt'a lui a avutu acelu maretiu resultatu, ca, dupa abiá dóuedeci de ani, luptá impreuna cu alti 40 conationali contra opresoriloru natiunei sele. Ostenelele acestu erou poreclitu de englezi, si dupa densii si de altii, de „agitatoru“, au avutu celu mai bunu succesu, căci castigá libertatea aceloru pentru cari s'au facutu.

„*L'Echo universel*“ da séma despre siedinti'a din camer'a lordiloru in care s'a desvoltatu interpelatiunea lordului *Stratheden*. Iéta cum da séma citatulu diaru dela 29, despre acésta siedintia:

Alaltaeri in camer'a lordiloru discussiunea resolutiunei pre care lordulu *Stratheden* o anuciase relativu la dreptulu Romaniei de a face tractate.

Acésta resolutiune cuprindé dóue părți fôrte deosebite. Prin cea din tâu se propunea a se declará ca camer'a de acordu cu guvernulu *Majestătii Sele*, recunósce ilegalitatea intentiunei pre care Germani'a, Austri'a si Rusi'a au esprima'to la 20 Octombrie 1874, printr'o nota identica adresata Portiui, de a incheiá tractate de comerci cu Romani'a fara participarea acesteia. A dóu'a parte cerea camerii cá sa esprime regretele sele ca nu s'au luat mesuri efective spre a se impedece séu întârdiá incheierea tractatulu de comerci austro-românu.

Lordulu *Stratheden* dice ca considera ca conventiunea ce a fostu semnata de câtra Austro-Ungari'a cu Romani'a este o atingere la tractatulu din Parisu si ca presentându resolutiunea sea, elu are de obiectu de a întrebuinti'a o actiune asup'r'a Rusiei si Germaniei intr'unu sensu care le va impedece póte de a urmá acestu urítu esemplu.

Lordulu *Roseberry* aprobá acestu limbagiu: elu dice ca „*lord Derby*“, de si recunoscendu ca proiectulu de

tractatu austro-românu erá o violare a tractatulu din Parisu, n'a datu destula importantia cestiunei si s'a aretat putienu c'amu prea complexu pentru cele trei puteri.

Negotiându directu cu Romani'a, obiectulu acestoru puteri n'a potutu fi de a urmari unu scopu curatu comercialu, de óre-ce Port'a consimtiá a autorisá o negociare directa, ceea ce dedea deplina satisfacere intereselor comercaie ale acestoru puteri. Ele avéu evidentu unu scopu politicu, si ceea ce mai probéza inca acést'a, este ca Engliter'a propunendu a se intruni o conferintia spre a se tractá cestiunea, Germani'a respinse acésta propunere declarându, „cu aceea franchetia, dice „*lord Roseberry*“, care caracteriza diplomati'a acestei natiuni“ ca interesele sele nu puteau fi subordonate unoru cestiuni de forma.

Lordulu *Hammond* declara ca reclamatiunile Portii paru neoportune. Legaturile ce unescu pre Turci'a cu principatele, au slabitu intr'unu modu singularu, si cea dintâiu n'are nici unu interesu de a provocá asup'r'a acestui punctu discussiuni cari se potu întórce in prejuditiulu seu. Consululu britanicu in Romani'a a scrisu ca in ceea ce privesce jurisdictiunea consulara, ca tractatele si capitulatiunile suntu litera mórtá in principate; Port'a n'are dara putere de a face sa se respecte aceste tractate? Prin urmare, ea avé neplacerea de a se plânge ca se face, fara ea, invoeli de comerci, cari de altminteri, chiaru dupa tractate, se potu face directu cu Romani'a. In ceea ce privesce veleitátile de independetia ale acestui principatu, „*lordulu Hammond*“ se esprima astfelu:

O asemenea dorintia din partea loru nu erá secreta, inse erá fôrte imprudenta. In practica, ei se bucurau atunci de independetia, din punctulu de vedere alu comerciului si intr'alte privintie; dara directu ei s'au sustrasu dela garanti'a care, câtu pentru acum, le asigura acésta quasi-independetia, si ei aru avea putiena siansa de a remané multu tempu unu statu independentu. Rusi'a a potutu fara indoieia, si pentru cuventulu simpatieloru sele religióse, se oprésca mân'a sea; dara tentatiunea aru fi mai tare, cu atátu mai multu ca incorporarea Romaniei la Rusi'a aru aduce acelu imperiu dela Dunare, din care tractatulu dela 1856 a avutu de obiectu a o esclude. Pre de alta parte, nimicu n'aru fi mai funestu Austriei de câtu o incuragiare data principatelor de a rumpe legatur'a care i léga cu Turci'a. Austri'a cata sa scie ca déca ele faceau acést'a, aru fi incorporate Rusiei, séu mai bine, déca aru remané independente, ele aru cautá sa-si maresca puterea incorporându-si unele din provinciile austriace vecine. Comunitatea de origina aru fi pentru unele din aceste provincii o mare atragere care le-aru impinge de a se uní cu principatele; dara elu nu credea cá unu englesu sa póta dorí a vedé slabindu-se Austri'a prin separarea unei portiuni din imperiulu seu.

„*Lord Derby*“ luându cuventulu, pentru guvern, incepe prin a felicitá camer'a ca a ascultat unu limbagiu asié de intieleptu cá acel'a ce a tintutu lordulu *Hammond*. Elu crede cá si densulu ca cestiunea de fatia s'a esageratu intr'unu modu singularu. In fondu, ea se reduce la o diferentia de interpretatiune a tractatulu din Parisu. De o parte, Germani'a, Austri'a, Rusi'a credu ca decurge din autonomi'a recunoscuta de acestu tractatu Romaniei, ca ea are dreptulu a incheiá conventiuni de comerci fara consimtiementulu Portii; pre de alta parte, Franci'a si Engliter'a credu ca acestu consimtiementu e necesariu.

— Unde este marea importantia a cestiunei astfelu pusa? Din punctulu de vedere practic, ea nu exista, căci conventiunile de comerci ale Romaniei n'au nici unu interesu pentru

Turci'a. Financiele române suntu separate de acelea ale Portii; unu escedentu séu unu deficitu in veniturile principatulu nu o atinge in nici unu chipu. Autoritátile române potu mari s'au scadá tarifele lor, si ele au si facut'o. Prin urmare, din punctulu de vedere practic incheierea de tractate de comerci cu Romani'a n'are nici o importantia. Acum trebuie a vedea aci o indrumare spre independetia complecta a acestui principatu?

Asup'r'a acestui punctu, dice *Lord Derby*, ne vomu esprima fôrte francu. Principatele, fara nici o indoieia, au dobanditu, in tempulu acestoru din urma dóue-deci de ani, o suatiune care difere de aceea care le-a fostu creata prin resblulu din Crimee'a. Românii, cá poporu, suntu astadi mai tari si mai uniti cum nici odata n'au fostu, ei se potu leganá pre visurile unui viitoru posibilu; dara a-si fi surprinsu déca ia-si vedé luându mesuri cá sa realizeze aceste idei, si eata cuvintele: eu credu ca ei nu suntu opriti de tractate. Itali'a s'a facutu fôrte bine, cu tóta violarea tractatelor recente. Singur'a sigurantia ce ei au despre autonomi'a si chiaru despre esistenti'a lor consista in garanti'a europeana de care se bucura cá parte din imperiulu otomanu. Pre câtu tempu ei voru continuá a fi cu numele o dependetia a Turciei, ei suntu asigurati, intru câtu tractatele ii facu a depinde de Port'a, contr'a riscului de a fi absorbiti intr'unu altu statu. Ei nu suntu destulu de tari spre a traí de sine'si, si ei sciu acést'a. Nu credu dara ca ei voiescu a se espune sa piérda beneficiulu garantiiei care i protege astadi. Si nu me potu indoi ca ei nu intielegu curatu suatiunea. Acésta garantia n'a fostu acordata principatelor in propriulu interesu, ea le-a fostu acordata ca facendu parte din organismulu generalu alu imperiului otomanu.

Pre câtu tempu voru remanea incorporati in acestu imperiu, ei voru avea dreptu la garantie, mai multu tempu inse nu. Nu credu, cá ei sa se grabésca a rumpe o legatur care nu este nici incomoda, nici umilitórie, si care le lasa o libertate interióra complecta, fia in scopulu de a fi absorbiti intr'unu statu mai puternicu, fia spre a se espune la simpl'a siansa de a conservá o independetia precaria espusa la pericole din tóte părțile, si fara a avea nici unu dreptu la protectiunea séu amicili'a nici unei puteri. Consideru ca acésta stare de lucruri ofere cea mai buna sigurantia ce amu putea avea pentru a se mentiené statu quo.

Si de altminteri ce putemu face noi stadi? A o rumpe cu cele trei puteri, séu a atrage Romaniei garanti'a nóstra? Dara acést'a aru fi a ne face reu nóue insine.

Amu fi pututu face mai multu sgomotu si a scrie depesi essaltate asup'r'a observatiuniloru tractatelor; dara care aru fi pututu fi resuttatulu unei asemenea conduite? Ni s'aru fi disu: „*Moral'a vóstra* e minunata; dara avendu pentru tractate totu atátu respectu câtu aveti si voi, avemu medulu nostru de a le interpretá.“ Déca amu fi cautatu sa facemu din acestu subiectu o cestiune mare européna, amu fi potutu negresitu sa reusimu a ne face ridiculi; dara n'amu fi facutu vre-unu bine Portiei si nu credu cá ni s'aru fi multiamitu pentru ostenéla nóstra.

Dupa câte-va observatiuni ale lordului *Kimberley*, care aproba pre deplinu atitudinea luata de *lord Derby* si care e imposibilu cabinetulu englesu de a adresá representatiuni celoru trei puteri amice pentru ca ele interpretá altfelu decâtu densulu unele tractate si acte publice, *lord Stratheden* declara ca retrage a dóu'a parte a solutiunei sele, aceea care implica unu blamu pentru cabinetu, dara ca mantiene pre cea dintâiu. Asup'r'a

propunerii lordului Cairns, camera e consultata a trece la cestiunea prealabila, adeca ea se refusa a declara ca considera ca ilegala intentiunea celoru trei puteri de a tracta directu in Romaniaa.

ad Nr. 164—1875.

Program'a

adunarei generale ordinare XIV a Asociatiunei transilvane pentru literatur'a si cultur'a poporului romanu, ce se va tiené la Reghimulu sasescu in 29/30 Augustu c. n. 1875.

Siedinti'a I.

1.) Dumineca in 29 Augustu la 8 ore diminetia, membrii Asociatiunei voru asista la servitiulu divin, ce se va celebra in biserica parochiale gr. cat.

2.) Dupa finirea servitiului divin, la 9¹/₂ ore, membrii Asociatiunei adunandu-se in localulu destinatu pentru tienerea siedintieloru, alegu o deputatiune, care va invita pre presiedinte la adunare.

3.) Presiedintele ocupandu locul seu, deschide adunarea.

4.) Adunarea alege pentru purtarea procesului verbale 3 notari ad hoc.

5.) Constituindu-se adunarea in siedinti'a ordinaria, mai nainte de tote presiedintele luandu cuventulu da espressioni simtieminteloru de pietate si reverentia in memori'a repausatului presiedinte si a altoru fosti membrii ai Asociatiunei, cari repausara in restempulu dela adunarea generale trecuta pana la adunarea generale a anului curente. —

6.) Dupa acea intrerumpandu-se siedinti'a, membrii presenti mergu in corpore la mormentulu repausatului presiedinte spre a lua parte la parastasulu, ce se va tiené cu acea ocaziune in pi'a amentire a inaltului defunctu. *) —

7.) Revenindu membrii ierasi in localulu siedintieloru, secretariulu comitetului da cetire raportului seu despre activitatea Asociatiunei in decursulu anului 1874/5.

8.) Cassariulu asterne bilantiulu venituriloru si speseloru anuali, si arata starea materiale a Asociatiunei preste totu.

9.) Bibliotecariulu raportéza despre starea bibliotecei Asociatiunei.

10.) Se alege o comisiune de 3 membri spre a cerceta socotelele casei Asociatiunei, si a raportá in sied. II.

11.) Se alege alta comisiune de 3 membri, carea in intielesulu §§ 6, 8 si 9 din statute va conscrie membrii noi, va incasa tacsele, si despre resultatu va reportá in siedinti'a urmatoria.

12.) Se alege o comisiune de 5 membri, care in intielesulu §-lui 23 lit. f) g) si h) din statute, va preliminará budgetulu anului venitoriu, si-lu va presentá adunarei in siedinti'a II.

13.) Se mai alege in fine, o alta comisiune de 7 membri pentru examinarea si raportarea asupra motiuniloru asternute adunarei din partea comitetului seu a altor'a dintre membrii Asociatiunei.

14.) Déca lucrárele de pana aci nu voru absorbi totu tempulu siedintiei, restulu aceluia se intrebuintéza pentru cetirea disertatiuniloru subscernute de tempuriu la presidiulu Asociatiunei. —

Siedinti'a II.

1.) Se perlege si verifica procesulu verbale alu siedintiei precedente.

2.) Se continua cetirea disertatiuniloru substernute la presidiu.

3.) Adunarea ia la pertractare si desbatere raportele comisiuniloru emise in siedinti'a precedente.

4.) Adunarea mai ia la desbatere si alte proiecte si motiuni, ce se facu in interesulu Asociatiunei.

5.) Se alege noulu presiedinse alu

*) Ore candu si va aduce aminte Asociatiunea si de Intemietoriulu si crescatoriulu ei; ori: Undank ist der Weltlohn (Ingratitudinea este respal'ta lumei)!? Red.

Asociatiunei conformu §§-loru 11 si 23 lit. a) din statute.

6.) Se destina locul si tempulu venitoriei adunarei generali.

7.) Se alege o comisiune de 5 membri pentru verificarea procesului verbale alu acestei siedintie.

In fine

8.) Presidiulu inchide adunarea.

Din siedinti'a ordinaria a comitetului Asociatiunei transilvane, tienute la Sabiu in 3 Augustu c. n. 1875.

Romania.

Circulara ministrului de interne si presiedinte alu consiliului de ministri catra toti prefectii din tierra.

(Urmare)

Si cum ii venea statulu in ajutoriu? Dandu numai garanti'a sea, pentru ca insasi societatea sa caute a se imprumuta; iera statulu nu ave a plati nici unu banu, si pentru garanti'a sea era asiguratu cu anuitatile si venitulul intregulu drumu de feru.

Acum nici de acest'a numai este vorb'a. Caci dupa legea votata de camera, statulu romanu face o simpla cumperarea a unei parti din acestu drumu de feru, care sa ecuivaleze cu cele 60,000,000 ce vomu da societatiei.

Asia dara amu pute intra de indata in proprietate si posesiunea a preste o a patr'a parte a acestei linii. Si candu cugetamu ca toti la noi dorescu ca cu o di mai inainte sa devenim proprietari pre deplinu pre tota retiua linieloru nostre ferate, intielegemu pentru ce strigatele de ura ale adversariloru nostri nu au nici unu ecou, nici unu crediementu la omeni de bine.

In privinti'a tractatului de comertiu ce amu incheiatu cu Austro-Ungaria, suntu siguru, dle prefectu, ca toti conjudetienii d-vostre simtu ca si cei din celelalte judetie, ca acestu actu este cea mai mare isbanda ce Romaniaa a avutu pre tarimulu diplomaticu, si cuprinde in acelasi tempu cele mai escelente conditiuni pentru prosperarea comertului si industriei romane.

Noi, cari trebuie sa aplicamu cu fidelitate principiile partidului conservatoru, eramu dator si mai multu a ne conforma vointiei statornice a natiunei intregi, care este otarita a tiené la drepturile sele stramosiesci si a nu recunose ca valabile pentru noi tractatele de comertiu ce altii aru subscrie in locul nostru.

Ori-ce bunu si adevratu romanu simte catu este de insemnatu acestu faptu si cata mare influentia are sa aiba asupra viitoriului Romaniei, caci incheierea conventiunei nostre comerciale insemneza afirmarea in modu positivu, de catra un'a din cele mai mari puteri, garante, a dreptului nostru de a tracta.

Natiunea a simtitu acest'a, si eata pentru ce ea a primitu cu caldura si dragoste acestu faptu, adevratu nationalu.

Sub punctulu de vedere economicu, d-vostre veti pute asemenea lesne explica insemnatele avantagie ce presinta acestu actu.

Toti agricultorii nostri, toti proprietarii si arendasii, toti comerciantii de grane, voru intielege lesne folosele ce voru ave prin intrarea tuturoru cerealeloru nostre in Austro-Ungaria, fara nici o plata de tacsu.

Totu astu-feliu se va intielege forte lesne catu comertulu cu vitele nostre are sa castige candu se va sci ca tacsele ce se platescu astadi pentru vitele ce se esporta in Austro-Ungaria, s'au micioratu acum pre diumetate.

Mai multe alte produse din tier'a nostra, precum lan'a, mierea, gogosile, de metase, metasea bruta, inulu, lucruri de lemnu ordinare, si altele multe voru intra in Austro-Ungaria fara nici o plata de tacsu.

Conjudetienii d-vostre voru intielege lesne ca industri'a nostra nu se pute nasce si nu pute prospera, deca nu aru ave ore-care protectiune si incuragiare. I aru fi fostu imposibilu sa sustiena concurentia statului vecinu, deca nu s'aru fi pusu la fruntarie tacse protectore, adeca tacse mai mari asupra unoru produse care se fabrica seu se potu fabrica si in tier'a nostra. Astu-feliu amu isbutitu, prin acestu actu internationalu, a impune la importare cu tacse mari urmatoarele produse cari vinu din Austro-Ungaria; zacharulu, berea, spirituosele, cera, luminarile de stearinu, sapunurile, chartia, postavurile, pieile tabacite. Tacsele ce voru plati aceste produse austro-ungare, intrandu la noi in tierra, voru fi dela 15 la 30 lei la suta: ceea ce constitue o tacsu protectore forte insemnata, si ceea ce va permite ca acelea-si produse sa se pota fabrica cu succesu si in tier'a nostra.

Puteti inca explica, dle prefectu, judetieniloru d-vostre ca s'au facutu calcule de beneficiile ce realiseza comertulu nostru din suprimarea a unoru tacse ce elu platea in Austro-Ungaria, seu din scaderea altoru tacse, si s'a probatu ca sum'a acestoru beneficii trece preste doue milioane de lei noi pre anu.

Nu numai comertulu dara si fisculu realiseza beneficii seu sporuri de venituri prin acestu tractatu. Aceste sporuri resulta atatu din crescerea tacselor protectore aatu mai alesu din acest'a ca tacsele la importare se voru percepe acum dupa greutate, mesura seu numeru, iera nu dupa valore, cum era pana acum, si care da locu la multe perderi pentru tesauru.

Astu-feliu, sub punctulu de vedere politicu, ca si celu economicu, avantagie acestui tractatu suntu atatu de mari si bine facatore pentru Romaniaa, incatu cu dreptu cuventu guvernulu si camera s'au felicitatu de a lui incheiare.

In desperare de cauza, si in fatia unoru avantagie atatu de vadite, opozitiunea si toti agitatorii de meserie, au cautatu sa atace acestu actu esplotandu pana si cestiunea israelita, si insinuandu ca pain acestu tractatu s'aru da tier'a prada nu sci strainii si ca s'aru da drepturi evreiloru.

Acesta insinuare este atatu de cutezatore ca si cele ce precedu: caci si dens'a este absolutu contrarie literi conventiunei ce s'a incheiatu.

Acestu actu, nici ca resolvu cestiunea israelita nici ca da vre-unu dreptu evreiloru; numai ur'a si pasiunea potu inventa asemenea visiuni. Din contra; prin tractatulu acest'a se mentienu restrictiunile prescise de legile nostre contra evreiloru; se recunose adeca, de catra o mare putere, exceptiunile la dreptulu comunu, ce nevoile nostre sociale si locale au facutu a se admite in privinti'a israelitiloru. Prin acela-si tractatu se declara inca ca legile de politia si de sigurantia voru continua a se aplica asupra tuturoru strainiloru, fia seu nu evrei, precum asemenea si legea penala in privinti'a vagabonziloru.

Vedeti dara, dle prefectu, ca in acesta cestiune sociala, guvernulu si camerele au sciutu sa apere tote interesele legitime ale tieri de ori-ce periculu eventualu.

Candu dara sub tote puncturile de vedere tractatulu ce s'a incheiatu cu imperiulu vecinu este unulu din cele mai mari, si mai materialu si moralu folositoriu actu nationalu alu tempiloru moderni, ce se pote dice contra celoru ce-lu ataca cu atat'a inversunare, decatu ca ei lu ataca tocmai din causa bunuriloru ce elu contine. Cine in sa se pote folosi de aceste atacuri nu potu fi nici romani nici amicii loru, ci numai acei cari voru sa vada tier'a nostra in umilintia si in decadentia.

Ve repetu dara, dle prefectu, in-

vitarea mea ca, asupra tuturoru acestoru insemnate lucrari ale representatiunei nostre nationale, sa ve siliti a da judetieniloru d-vostre tote explicatiunile necesari, prin tote medilócele de publicitate si de luminare de care dispuneti.

Sa nu lasamu pre bunii cetatieni a fi victima unoru intriganti ambitiosi, care cauta acum sa neliniscéza spiritulu si sa turbure consciintiele.

Despre ordinea publica putemu noi, cu tote autoritatile si puterile legale ale statului, raspunde ca vomu sci a o mantine deca vre-unu retacitu aru cutedia a o turbura. Prin urmare puteti in acesta privintia asigurá pre cetatieni contra falseloru sgomote si a-i incredintia ca liniscea nu va fi turburata.

Insa acea ce este inca necesaru a face este de a-i lumina si asupra acteloru mentionate mai susu, acte de o natura morala, si care facu puterea adevrata nu numai a partidului conservatoriu, ci a natiunei intregi.

Eu v'amu datu numai cate-va elemente, cate-va datine pentru ca sa puteti contribui la acesta lumina si sa contrabanlansati doctrinele si propagandele adversariloru partidului nostru. D-vostre veti afla si alte elemente cu cari sa contribuiti la delicat'a si patriotic'a acesta misiune.

Primiti, dle prefectu, incredintierea consideratiunei mele.

Ministru de interne si presiedinte alu consiliului de ministri, L. Catargi.

Varietati.

*** (Program'a gimnasiului superioru regescu din Sabiu). Amu primitu program'a gimnasiului superioru regescu de aici pre anulu scolastic 1874/5, din care estragemu urmatoarele date statistice. Numerulu eleviloru preste totu a fostu 271, dintre cari dupa religiune au fostu 109 romano-catolici; 107 greco-orientali; 33 greco-catolici; 19 reformati si 1 luteranu; — iera dupa natiunalitate au fostu: romani 140 (iera nu 119, dupa cum din eroe se vede a se fi tiparitu in programa, schimbandu-se numerulu eleviloru de natiunalitate romana cu cei de natiunalitate magiara); 13 germani, iera restulu 119 magiari.

*** (Bibliograficu). A esitu de sub tipariu in tipografia lui S. Filtsch (W. Krafft) „Computulu in scola poporale, manualu pentru invetiatori de I. Popescu“ in editiunea a doua la care este adausu sistemulu metricu si operatiunile cu fratiuni decimale. Recomandamu acestu manualu.

*** In momentele candu sa incheiamu amu primitu dela comitetulu Asociatiunei o incunoscintiare despre beneficiulu pentru membrii Asociatiunei de a calatori cu pretiulu jumetate pre drumulu de feru la Adunarea generale. Incunoscintierea o vomu publica in nrulu urmatoriu in tota estinderea ei.

PARTEA ECONOMICA.

Despre unele midilóce, care aru putea ameliora starea materiale a poporului romanu.

(Urmare.)

Unde suntu asociatiunile nostre mari si cercuali ca la alte natiuni culte, cari se impintenéca aceste ramuri? De acest'a locurile gradinele poporului romanu multe suntu paraginite. Ce venituri nu aducu gradinile prin feliiuritele verdetiuri prin feliiuritele pome si poporulu nostru nici idee n'are de acestu isvoru de avere. Unde suntu premiele nostre pentru cei ce cultiva pamentulu si gradinile in modu esemplariu? Unde ni suntu barbatii, cari se nu faca vorba multa, ci se arate in cerculu lor mai de aproape acesta cultura forte necesaria?

Nu suntu d-loru, avemu datoria, ca sa ne creamu, ca sa lucramu toti cati pricepem si in acesta directiune, ca sa ingrigimu se nu paraséca

nici poporul pământului, dară nici pământului pre poporul nostru. Se-aretăm a întrebunții midilócele mai ratiunali la cultur'a pământului.

Si la ramurile acestea ne trebuescu asociatiuni, pentruca, contribuindu la olalta se formăm unu capitalu disponibilu spre a se ajutorá tieranii români cându in tempuri grele, in ani rei sunt siliti a-si zelogi putienele locuri, cá sa capete bani imprunuta; se nu le pune zelogu in felurite moduri — cum cetimu, ca dupa cutare terminu nu le mai póte eliberá, deszalogi dela streinii arendasi séu carcimari. Me intiegeti ce voiescu a díce si credu, ca cumósceti multe esemple, inca dureróse. Se prevenimu a nu se innulți acestea. — Economiloru nostri de vite, sa le recomandám midilóce spre ale puté cresce si avé vite mari si frómóse, cáci si indirectiunea acést'a suntemu inapoi. Iéta cum scrie inprivinti'a acést'a suscitatu economistu:

„Cugetati voi, ca e de lipsa sa se nobilizeze vitele si rasele vóstre? Sciti voi cum trebue a se cresce si nutri? Vreti voi cá in loculu viteloru ce vedeti, ca scadu, suntu mici si jigarite degeneréza, Vreti voi se aveti in loculu loru vite mari si frumóse; se aveti pretiu bunu pre ele si lapte cu indestulare? Déca vreti acést'a ingrigiti bine de ele, consultati si adoptati rase, dela cari sa aveti mai multu folosu.“ —

In fine trebue se delaturám inca o plaga ce chinuesce poporul nostru, trebue sa-lu invetiám, sa-si asigure productele si bunurile, cáci elu nu cumóscé insemnatarea acelor institutiuni salutare. Seraci'a ce-i vine de multe ori din caus'a onoru intemplari elementarie, din caus'a focului, a grândinei si a potópeloru, o escusa elu in multe locuri mangáindu-se ca astfeliu ia fostu scrisu, ca a fostu bicuclu lui Ddieu si alte de asemenea. Asigurându-se elu specialu séu la olalta cu toti din comuna va primí in astfeliu de casuri desdaunare; se va delaturá tóte lipsele si necasurile, cele supórta din caus'a ignorantiei sele.

II. Amu citatu, cá alu doilea midilocu, pentru ameldorarea bunei stári poporului nostru comerciulu. O mare parte dintre români cumpera si schimba producte si vite, impórta si espórta obiecte. In Transilvani'a Brasiovulu a fostu si este si acum cetatea románésca de negotiu. Cu tóte acestea cu mare durere trebue se constatám si — aci, ca n'amu progresatu. Comerciulu românulu putienu cátu a fostu in Transilvani'a a obosit, pentruca cei ce l'au purtatu n'au prevediutu ce reforme va luá negotiulu streinu; n'au observatu modulu cum concuréza streinii, n'au intielesu neapérta necesitate a asociatiuniloru. Multele inventiuni si din acestea mai cu séma aplicarea aborului si vaporului au avutu o influentia fórté mare asupr'a negotiului, usiurându productiunea obiecteloru cele usitéza omulu pentru trebuintiele sele. O influentia mai totu atátu de mare asupr'a negotiului a avutu comunicatiunea repede si eftina a cálii ferate; ce s'a introdusu de câte-va diecenii. Ambii acesti factori contribuira fórté multu la infflorirea negotiului, care 'si lua acum unu aventu insemnatu. Raporturile statistice constatéza, ca negotiulu Engliterei a crescutu in restimpu de 18 ani adeca dela 1842—1860 cu 234 procente, negotiulu Franciei in acelasi intervalu cu 169%, alu Belgiei cu 274% si alu stateloru unite din Americ'a cu 247%. Astfeliu de rezultate nu le gasimu in nici o epoca in istorie. Importulu si esportulu producteloru din tieri streine s'au usiuratu multu si acést'a au causatu o vendiare si unu schimb mai vivace alu obiecteloru intre membrii unui poporu si intre diferite natiuni, a maritu astfeliu con-

currentia si a pusu capitaluri mai mari in jocu. Comerciantii români relativu mai putienu desvoltati de cátu ómenii cu cari au venitu in atingere, atátu de rafinati si esperti si nedispunendu de capitale atátu de insemnate cá concurentii loru streini, au fostu invinsi, au cadiautu victim'a streiniloru si acestea le-au ocupatu intr'unele loculu.

La decadinti'a loru au contribuitu multu lipsa de asociatiuni, de banci de creditu si multe gresieli la aparintia neinsemnate, dară de urmári fórté grele, pre cari din cauza, cá sa nu ve molestediu le voiu omite. Astfeliu numerulu comerciiloru români, care au fostu multu mai mare s'a imputienatu si streinii le-au ocupatu loculu. —

Si in privinti'a acést'a trebue sa ne inordám, si se reparamu daunele. Cá remediulu, dupa parerea mea, suntu de recomandat in prim'a linia asociatiunile, cáci noi români, cari dispunemu de midilóce fórté neinsemnate numai contribuindu cu multi la olalta, vomu puté sa ne consolidám astfeliu, încátu sa putemu fi siguri, ca in lupt'a ce vomu incepe de nou cu concurentii streini, nu vomu fi nimicitii. Mai departe este a se recomandá cu totu dinadinsulu a ne ingrigí pentru o generatiune pregatita pentru comerciu; o generatiune care se creasca seriosu si sa se apuce seriosu de lucru, astfeliu încátu sa fimu siguri, ca urmásii nostri voru fi apti a luptá cu concurentii streini.

In fine o pregatire buna pentru comerciu este a indemná pre tieranii români sa se apuce si ei de specula; de specul'a care o vedu la streini; sa speculeze: cu óua, pui, peli, lãna, pesci, bucate, vinu, lemné si vite. Români din câte-va comune au si inceputu. Astfeliu voru face pracsu si este de speratu, ca dupa câti-va ani cu midilóce mai mari. Tempulu liberu mai cu séma iérn'a, cându ei, ne avendu de lucru, petrecu diu'a intréga in cárciumi, lu potu folosi fórté bine in acestu modu. —

Dóue midilóce amu amintitu pâna acum, prin cari s'aru puté ameliorá starea poporului nostru, economi'a rurala si comerciulu. Déca vomu invetiá poporul nostru ale purtá cu ratiune si déca lu vomu dedá la ordine si economisare atunci i putemu garantá, ca-si va ajunge scopulu. Midilócele amintite suntu sigure, dară drumulu de a ajunge la avere este lungu, pedec'a cea mai mare este si aci lipsa de bani, cáci scimu cu totii, ca la economia, cá si la comerciu, putiena tréba faci déca n'ai capitalu. Unu economu, care dispune de óre care capitalu, nu se multiamesce numai cu producerea producteloru brute, ci incepe ale prelucrá, cá sa le vendia cu pretiu mai bunu, incepe a impreună o profesiune cu alt'a. Spre a aduce câte-va esemple voiu citá producerea de laptarii si fabricarea loru, producerea de sementia de inu, de rapitia, si fabricarea loru in uleiú; producerea de orzu, sladu (? nu alacu?) si fabricarea loru in bere; producerea de napi si sfecle si fabricarea loru in zaharu; producerea de tabacu si fabricarea lui, producerea de varu, tigla, caramida si alte. Asemenea unu negutiatoriu ce dispune de capitaluri insemnate 'si edifica fabricice spre a-si produce obiectele cu cari negotiéza.*) Elu combinéza astfeliu profesiunea comerciante-lui cu a fabricantelui. La poporul nostru de ocamdata o astfeliu de lucrare „ein gros“ la fórté putieni individi este posibila, tocmai fiinduca nu dispunemu de capitaluri. Trebue

*) In Brasiovu de 2 diecenii încóce s'au infiintiatu 6 fabrici de harthia, de uleiú, de gasu si de sticlaria. Unele au lipsa de mai mare sucursu. Capitalistii români se formeze o banca si sa le ajute acestea si alte ramuri. —

dară se cautám mai întâiu unu altu mediu, care se ne procure mai iute avere, c'apoi mergendu astfeliu treptatu se putemu incepe a lucrá si „en gros.“ Midilocu acést'a pentru care voiescu a pledá astadi mai cu zelu suntu meseriele. Ele ne potu ameliorá mai iute si usioru starea nóstra materiale, ne potu radicá vadi'a nóstra natiunale.

III. Domniloru! De vomu esaminá cu atentiune viéti'a tieranului nostru, ne vomu mirá, ca de unde mai póte avea elu bani si vomu aflá, ca este lucrulu naturalu, ca sufere lipsa. Elu, intrég'a lui imbracaminte — esceptionandu camasia si cióreci, ce si le face ei insusi, — dela capu pâna la picióre, dela palaria pâna la opinca séu cisma: caciula, curea, sierpariu, sucmanu de postavu si le cumpera dela straini. Asemenea pentru obiectele trebuintiósé in economi'a casnica: scaunu, mésa, cutitu, soba, brósca, lãcate, caldare si alte si pentru necesariile economiei de câmpu: plugu, toporu, cósã, fiéra si pre alte dá parale la straini. Apoi cele de lucsu: pre cárpe, stambe, bumbacu, zaharu, rachiu si pre alte multe peregrinéza multi bani romanesci in pung'a strai-niloru, fára a se mai reintórce. Neintreruptu e românulu cu mân'a in pun-ga spre a-si cumperá cele de lipsa si fórté raru vinde elu ce-va, cá sa strin-ga parale. Spesele lui fatia de venituri suntu fórté mari si de vomu face bilantiulu asupr'a averei lui vomu fi siliti a constatá, ca cei mai multi economii nostri de pamentu, d'abiá au roduri, pentru a indestulá famili'a si nu suntu in stare a vinde din ele. Si déca vendu câte odata roduri de tóma, atunci o facu fiindu siliti de dári etc. pentru cá primavér'a urmatória sa cumpere alte mai scumpé spre a-si impacá lipsele. Români proprietari, séu mai bine dísu români, cari posedu câte-va holde, nu sciu a si le cultivá astfeliu, încátu sa le aduca roduri mai in abundantia, cá sa venda din ele. Lips'a devine mai mare cându plugariulu românulu avendu si o familia mare, fii numerosi, este silitu a mai imparte pamentulu seu intre 4—5 fii; cum voru putea trái acesti'a? De siguru, ca traiulu loru va fi fórté miserabilu. Ei se voru inecá in datori-ri 'si voru vinde totu ce le va putea procurá câte-va parale, pentru a avea ce mancá in diu'a viitórie; 'si voru vinde locurile, vitele; si voru vinde pâna si ultim'a vaca, care dá lapte copiiloru si in fine le va lipsi si pâ-ne de tóte dílele.

In unele párti mai erá unu ajutoriu, pentru tieranii români. Erá padurea, lemnaritul, cu care mai procurau sermanii tierani parale. Acum inse, padurile s'au raritu mai in tóte locurile in Transilvani'a si pentru mare parte din paduri se pórtã procese urbariali si este inca întrebarea, ca veni-voru ele in proprietatea sateniloru séu le voru inghiti domni?

(Va urmá.)

Concursu.

La scól'a normale capitala gr. res. ce se va deschide cu inceputulu anului scolaru 1875/6 in S. Sabesiu suntu de imbracatu 5 statiuni invetiatoresci; dóue la fetitie si trei la baieti, pentru ocuparea acestor'a se escrie concursu cu terminu pâna la 15 Augustu 1875 st. v.

Léfa annuala pentru fia-care invetiat-oriu e de 300 fl. v. a. din cuti'a bisericeii si cortelu naturale in edificiu scólei, iéra acelu'a dintre invetiatiori carele va fi insarcinatu sa pórté directiunea — i se asecuréza pre lângã salariulu de 300 fl. si unu pousialu de 100 fl. v. a. la anu. —

Dela concurentii ce dorescu se capete vre un'a din prementionatele statiuni se as-tépta sa-si indrepte cererile sele nezestrate cu documentele prescise de statutulu organicu si cu deosebire cu testimoni despre absolvirea celu putienu a celoru 4 clase

gimnasiale, a cursului pedagogicu ori teologicu si cumca au depusu esamenulu de calificatiune, scaunului protopresb. respectivu in S. Sabesiu.

S.-Sabesiu in 13 Iuliu 1875.

(2-3) Comitétulu parochialu.

Concursu.

La scól'a capitale normale dela bise-ric'a SS. Archangeli din Satulungu, proto-presbiteratul gr. or. I-iu alu Brasiovulu a devenitu vacantu unu postu invetiatorescu, pentru a cáru ocupare se escrie prin acést'a concursu cu terminu pâna la 25 Augustu a. c.

Salariulu annualu pentru acestu postu este 350 fl. v. a. cu prospectu de a se in-mulți salariulu totu la câte cinci ani de servitiu cu câte 50 fl. v. a. pre lângã in-datorirez, cá pentru acestu salariu se tiena invetiatoriulu si prelegerile trebuintiósé la scól'a de repetitiune.

Doritorii de a ocupá acestu postu in-vetiatorescu suntu avisati a-si asterne sub-scrisului comitétu suplicele loru adresate cátra Reverendissimulu domnu protopres-biteru Iosifu Baracu in Brasiovu, instruite in sensulu Statutulu organicu.

Satulungu in 17 Iuliu 1875.

Comitétulu parochialu alu bise-

riciei SS. Archangeli.

Irimie Verzea

parochu si presied.

(2-3)

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei parochiale Certesiu de clas'a a III protopresbiteratul Ioagiului I se escrie concursu a trei'a óra, cu terminu pâna la 17 Augustu st. v. a. c.

Venitele parochiali suntu urmatóriele:

1. Casa parochiala cu un'a gradina de legumi.

2. Unu pamentu aratoriu de 3 cara cucuruzu, folosinti'a fenului si pómeloru din 2 cimenteriu.

3. Dela 75 case câte 2 mesuri de cucuruzu cu tuleu, dela 60 case câte 40 cr. biru annualu, stol'a usuata, si câte o dí de lucru dela tóta famili'a.

Tóte acestea la olala computeate in bani dau unu venitu annualu de 300 fl. v. a.

Concurentii au a-si tramite petitiunile loru la subscrisulu pâna la terminulu pusu, instruite in sensulu Stat. org. si de suntu preoti, provediute cu incuviintiarea pré Ven. Consistoriu archidieceasanu.

Hondolu in 16 Iuliu 1875.

In contielegere cu comitet.

parochialu.

Basiliu Pipoziu

(2-3)

protopr.

Concursu.

Devenindu vacante 2 posturi de in-ventiatori la scól'a normala (primara) rom. gr. or. din Brasiovu se escrie pentru ocu-parea loru concursu cu terminu pâna la 20 Augustu (1 Septembrie) a. c.

Concurentii sa binevoiésca, a se adresá cátra subscris'a Eforia alaturandu pre lângã petitiune testimoniile despre purtarea loru politica si morala, despre calificatiunea pedagogica-didactica si testimoni din clas'a gimnasiale séu reala ultima, ce va fi cer-cetatu-o.

Salariulu annualu impreunatu cu fia-care din aceste posturi este in anulu primu alu servitiului de 300 fl. v. a., in urmatorii 2 ani câte 400 fl. iéra de aci inainte sala-riulu de invetiatoriu definitivu 500 fl. la care dupa servitiu de 10 ani se adauga de-cenalele de 100 fl. si dupa 20 ani dece-nale de 200 fl. Prelângã acestea mai au in-ventiatorii acestei scóle si dreptulu de pensiune.

Brasiovu 4/16 Iuliu 1875.

Efori'a scóleloru centrale ro-

mane ort. resarit.

Iosifu Baracu,

(2-3)

protop. cá presiedinte.

In tipografi'a lui W. Krafft in Sabiu se afla de vendiare: Blanquete de „Conspectu despre schimbările obveninde in operatulu fundualu de catastru“ (Form. II la instructiunea Nr. 29294 din 1875.) Separatu in limb'a româna si germana, contiulu cu 50 cr. v. a. — Despre alte tiparituri esista unu catalogu.